

22 hoogtepunten

Het Radio Filharmonisch Orkest
Foto Hans van der Woerd

GUIDO VAN OORSCHOT

Aan de voet van de Himalaya moest het gebeuren. De Russische componist Alexander Skrjabin (1872-1915) had er alvast een stuk land gekocht. Daar, in Darjeeling, zou hij zijn zevendaagse waagstuk *Mysterium* celebreren, een Gesamtkunstwerk waarin hij muziek en dans wilde combineren met sferische elementen als geur, lichtval en bergnevel.

Wonderlijke vent. Skrjabin was niet alleen de meest virtuoze pianist van zijn tijd, ook als componist sloeg hij piketpalen. Kenners zien Skrjabin's tien pianosonates als de oorspronkelijkste sinds Beethoven. Tot zijn inventies behoorde verder het *clavier à lumières*, een 'lichtklavier', dat niet alleen klanken voortbracht maar ook kleuren projecteerde. Als theoreticus knoopte hij uiteenlopende werelden aan elkaar, van theosofie en synesthesie tot mystiek en erotiek.

In het centrum van *Mysterium* had Skrjabin zichzelf gedacht. Met hem als spiritueel leider achter het klavier zou het onvolmaakte mensenras plaatsmaken voor nobeler wezens. 'Er zal geen enkele toeschouwer zijn', droomde Skrjabin, 'iedereen is deelnemer.' Hij plande *Mysterium* in een kogelvormige concertzaal. Tot slot van de seance zou de mensheid opgaan in het Al, 'gestreeld door de dieren, gekust door de zon'.

Een pukkel op Skrjabin's bovenlip stak er een stokje voor. De visionair

kreeg een bloedvergiftiging en stierf. In de nalatenschap zaten grote lappen *Mysterium*-tekst, plus de muzikale aanzet tot een voorspel. De Russische componist Alexander Nemtin (1936-1999) trok er 28 jaar voor uit om het project te reconstrueren. Hij leverde een drieluik af voor orkest, orgel, piano, sopraan, gemengd koor en lichteffecten, met als bevoegen deeltitels *Universum*, *Mensheid* en *Transfiguratie*.

Op 28 november klinkt in het Amsterdamse Concertgebouw een ongetwijfeld flauwe echo van Skrjabin's plannen. Maar een volgende kans op extase en verlossing komt er voorlopig niet. Aanschuiven dus, in de NTR Zaterdagmatinee, waar dirigent Markus Stenz en het Radio Filharmonisch Orkest *Mysterium* onthullen.

Mysterium, Skrjabin's totaalkunstwerk, onthuld in het Concertgebouw.

1

MUZIEK